

KATARZYNA KRÓLIKOWSKA¹

Przedawnienie roszczeń wynikających z umowy o dzieło²

Wpłynął: 3.07.2025. Akceptacja: 5.08.2025

Streszczenie

Artykuł nawiązuje do poruszanej w działalności zawodowej prof. Tadeusza Wiśniewskiego i pełnienia stanowiska sędziego Sądu Najwyższego tematyki przedawnienia, w tym ustalenia właściwego początku biegu terminu przedawnienia roszczeń oraz prawidłowego stosowania art. 5 k.c. do oceny podniesionych zarzutów przedawnienia. Zagadnieniem omawianym w pracy jest ustalenie istoty problemu rozstrzygniętego w głośnej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2024 r., III CZP 19/24, wedle której „termin przedawnienia przysługującego na podstawie art. 471 k.c. roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło rozpoczyna bieg w chwili określonej w art. 646 k.c.” Autorka dowodzi, że Sąd Najwyższy nie skorzystał z szansy ustalenia prawidłowej wykładni pojęcia „roszczenia wynikające z umowy o dzieło” (art. 646 k.c.), zaś wydane orzeczenie oddziałuje na ocenę zakresu stosowania art. 646 k.c. do wszystkich roszczeń związanych ze stosunkiem kontraktowym wynikającym z umowy o dzieło.

Słowa kluczowe: umowa o dzieło, przedawnienie roszczeń wynikających z umowy, art. 646 k.c.

¹ Dr Katarzyna Królikowska – Akademia Leona Koźmińskiego (Polska), e-mail: kkrolikowska@kozminski.edu.pl, ORCID: 0000-0002-9178-1337.

² Badania wykorzystane w artykule nie zostały sfinansowane przez żadną instytucję.

KATARZYNA KRÓLIKOWSKA

Statute of Limitations for Contractual Claims in the Contract for Work³

Abstract

The article deals with the subject matter of the statute of limitations raised in Prof. Tadeusz Wisniewski's professional activity and during his position as a judge of the Supreme Court of Poland, including the determination of the proper beginning of the limitation period of contractual claims and the correct application of Article 5 of the Civil Code to the evaluation when it is proper not to declare the claim as time-barred. The issue discussed in this paper is to determine the essence of the problem resolved in the famous resolution of the Supreme Court of October 24, 2024, III CZP 19/24, according to which “the statute of limitations for a claim under Article 471 of the Civil Code for compensation for damage resulting from improper performance of a contract for work commences at the time specified in Article 646 of the Civil Code.” The author argues that the Supreme Court missed the great opportunity to establish the correct interpretation of the term “claims arising out of a contract for work” (Article 646 of the Civil Code), and that the ruling issued affects the assessment of the scope of application of Article 646 of the Civil Code to all other claims related to the contractual relationship arising out of a contract for work.

Keywords: contract for work, statute of limitations for contractual claims, Article 646 of the Civil Code.

³ The research in this article has not been supported financially by any institution.

Wstęp

Powodem wyboru specyficznego tematu przedawnienia roszczeń wynikających z umowy o dzieło i analizy skutków głośnej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2024 r., III CZP 19/24, wedle której „termin przedawnienia przysługującego na podstawie art. 471 k.c. roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło rozpoczyna bieg w chwili określonej w art. 646 k.c.”⁴, jest ta oto okoliczność, iż Szacowny Jubilat na początku Swej kariery naukowej zajmował się bliżej tym właśnie zagadnieniem⁵, stwierdzając wówczas, że orzecznictwo sądowe do końca lat 80. XX w. obejmowało zakresem art. 646 k.c. bez większych wątpliwości nie tylko główne świadczenia stron, ale także roszczenia odszkodowawcze, których źródłem jest niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązań wynikających z umowy o dzieło.

Także później, w trakcie kariery sędziowskiej i pełnienia stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, w sprawach, w których prof. Tadeusz Wiśniewski pełnił funkcję sędziego sprawozdawcy, wyjaśniano kwestie przedawnienia, w tym ustalenia właściwego początku biegu terminu przedawnienia roszczeń oraz prawidłowego stosowania art. 5 k.c. do oceny podniesionych zarzutów przedawnienia. Jeśli idzie o początek biegu terminów przedawnienia, orzeczenia te określały m.in. moment początku biegu terminu przedawnienia roszczenia o odszkodowanie za sprzeczne z prawem czynności lub zaniedbania komornika (art. 769 § 3 k.p.c.)⁶, początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o zachówek (art. 1007 § 1 k.c.)⁷, właściwy termin przedawnienia roszczeń spółdzielni mieszkaniowej z tytułu zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia (uiszczonych opłat tytułem użytkowania wieczystego, do których nie była zobowiązana)⁸, właściwego okresu przedawnienia dla roszczeń

⁴ OSNC 2025, nr 3, poz. 29.

⁵ T. Wiśniewski, *Praktyka sądowa w sprawach o wykonanie zobowiązań wynikających z umów o świadczenie usług*, „Nowe Prawo” 1987, 3, s. 92; T. Wiśniewski, *Praktyka sądowa w sprawach o wykonanie zobowiązań wynikających z umów o świadczenie usług*, „Biblioteka Sędziego” 1984, 12.

⁶ Wyrok SN z dnia 27 listopada 2002 r., I CKN 1309/00, niepubl.

⁷ Wyrok SN z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 386/08, niepubl.

⁸ Postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2014 r., I CSK 322/13, niepubl., w którym poruszono kontrowersyjną kwestię, czy jedynie czynności podejmowane przez spółdzielnię „na zewnątrz”, w tym w zakresie administrowania mieniem spółdzielni, wchodzą w sferę roszczeń związanych z wykonywaniem działalności gospodarczej (art. 118 k.c.), tzn. czy działalność spółdzielni mieszkaniowej względem jej członków ma charakter roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

dochodzonych przez syndyka masy upadłości⁹; decydując zaś w sprawie przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania oceniał poprawność stosowania przepisów o przedawnieniu przez sądy powszechne¹⁰ lub oceny podniesionego zarzutu przedawnienia roszczenia byłego żołnierza z tytułu ekwiwalentu pieniężnego za rezygnację z kwatery wojskowej¹¹.

W najbardziej znanej sprawie Pana prof. T. Wiśniewskiego, jako sprawozdawcy, tj. w uchwale składu 7 sędziów SN z dnia 20 stycznia 2015 r., III CZP 78/14¹², istota zagadnienia dotyczyła wskazania właściwego momentu stanowiącego początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o odszkodowanie za wydanie wadliwej decyzji administracyjnej (art. 160 § 6 k.p.a.), gdzie za zdarzenie sprawcze wywołujące szkodę uznano nie wydanie wadliwej decyzji administracyjnej, lecz dopiero wydanie decyzji stwierdzającej naruszenie prawa, gdyż to ona decyduje o możliwości skutecznego dochodzenia roszczenia – zatem w konsekwencji bez względu na to, kiedy szkoda powstała (lub się ujawniła). Stanowisko to stanowi podsumowanie szeregu wcześniejszych orzeczeń wydawanych w zwykłych składach sędziowskich, w których prof. Tadeusz Wiśniewski pełnił funkcję sędziego sprawozdawcy¹³. Zarówno w tych orzeczeniach, jak i w sprawach dotyczących roszczenia o odszkodowanie od Skarbu Państwa za utratę przez poprzednika prawnego gospodarstwa rolnego na skutek działań władzy publicznej podejmowanych w ramach akcji „Wisła”¹⁴, pojawia się ugruntowana myśl przewodnia, że dopóki wymagalność i przedawnienie roszczenia odszkodowawczego (na przykładzie roszczenia wobec

⁹ Wyrok SN z dnia 26 października 2011 r., I CSK 731/10, niepubl., dotyczący problemu, czy roszczenia podnoszone przez syndyka są związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, czy też, skoro syndyk działa na rzecz ogółu różnych wierzycieli, to nie działa jako przedsiębiorca.

¹⁰ Postanowienie SN z dnia 7 października 2015 r., I CNP 55/14, niepubl., oddalające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stojący w wyraźnej sprzeczności z odmiennym ale późniejszym stanowiskiem zaprezentowanym w uchwale SN z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 66/13 – że wcześniejsze umorzenie postępowania w ramach elektronicznego postępowania upominawczego na podstawie art. 505³⁷ § 1 zd. 2 k.p.c. nie doprowadziło do przerwania biegu terminu przedawnienia (gdy z późniejszej uchwały wynika już pogląd przeciwny); tego rodzaju sytuacja nie świadczyła o rażącym naruszeniu prawa przez sąd *meriti*.

¹¹ Wyrok SN z dnia 19 maja 2010 r., I CSK 492/09, niepubl.

¹² OSNC 2015, nr 6, poz. 66, orzeczenie to dotyczyło wydania przed dniem 1 września 2004 r. decyzji administracyjnej z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, gdy właściwy minister lub samorządowe kolegium odwoławcze stwierdziło – po dniu 1 września 2004 r. lecz przed dniem 11 kwietnia 2011 r. – nieważność tej decyzji albo jej wydanie z naruszeniem prawa.

¹³ Wyrok SN z dnia 14 stycznia 2015 r., I CSK 12/14, niepubl.; wyrok SN z dnia 13 października 2010 r., I CSK 678/09, niepubl.; wyrok SN z dnia 16 lipca 2009 r., I CSK 499/08, niepubl.

¹⁴ Wyrok SN z dnia 11 maja 2011 r., I CSK 489/09, niepubl. oraz wyrok SN z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 576/09, niepubl. W obu wyrokach uznano, zgodnie z przyjmowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem (wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2008 r. I CSK 450/07, niepubl., wyrok SN z dnia 6 marca 2008 r., akt I CSK 472/07, niepubl.), że przepis art. 6 ust. 1 ustawy z 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych nie ma zastosowania do roszczeń dochodzonych na podstawie art. 160 k.p.a.

Skarbu Państwa przewidzianego w art. 160 k.p.a.) zostały uregulowane w szczególności sposób, to nie ma miejsca na stosowanie ogólnych przepisów o przedawnieniu roszczeń obok lub zamiast tej szczególnej regulacji¹⁵.

Szerokie znaczenie uchwały III CZP 19/24

Na wstępie zaznaczyć należy wagę rozstrzyganego w uchwale III CZP 19/24 zagadnienia dla praktyki obrotu. Periodyki samorządu adwokackiego¹⁶ i radców prawnych¹⁷ oraz gazety branżowe przedstawiały uchwałę jako jedno z najciekawszych orzeczeń z zakresu prawa gospodarczego i cywilnego w 2024 roku¹⁸. Uchwała była też komentowana na licznych stronach internetowych kancelarii prawnych, stronach baz informacji prawnej¹⁹ oraz na stronach stanowiących poradniki dla przedsiębiorców²⁰, platformy dla księgowych i kadrowych²¹.

W uchwale III CZP 19/24 wyjaśniono (wskazano) początek biegu terminu przedawnienia roszczeń odszkodowawczych *ex contractu* w przypadku naruszenia umowy o dzieło – zarówno w przypadku nienależytego wykonania tej umowy (objętego zakresem uchwały), jak i przypadku niewykonania umowy o dzieło. Sposób sformułowania *rubrum* uchwały stanowi formalnie odpowiedź na zagadnienie prawne przedstawione przez sąd pytający²², czy termin przedawnienia roszczenia

¹⁵ Najpełniej wyraża ją wyrok SN z dnia 16 lipca 2009 r., I CSK 499/08, niepubl.

¹⁶ *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego*, Pomorska Izba Adwokacka, „Gdański Kwartalnik Adwokacki” 2024, 70, s. 27. Pozyskano z: https://issuu.com/ora_gdansk/docs/gka_nr_70 (dostęp: 20.06.2025).

¹⁷ K. Milkowski, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego (październik–grudzień 2024)*, „Radca Prawny Zeszyty Naukowe” 2024, 4, s. 153; *Termin przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło*, „Informator Prawny Okręgowej Izby Radców Prawnych we Wrocławiu” 2024, 19, s. 2.

¹⁸ *Raport orzeczniczy październik 2024*, „Rzeczpospolita”, 20.11.2024 r. Pozyskano z: <https://pro.rp.pl/raporty-orzecznicze/art41472891-raport-orzeczniczy-pazdziernik-2024> (dostęp: 20.06.2025); M. Domagalski, *SN o roszczeniach z umowy o dzieło: tej luki „zasypać” się nie da*, „Rzeczpospolita”, 17.10.2024. Pozyskano z: <https://www.rp.pl/prawo-w-polsce/art41306671-sn-o-rozsczeniach-z-umowy-o-dziele-tej-luki-zasy-pac-sie-nie-da> (dostęp: 20.06.2025).

¹⁹ M. Domagalski, *Roszczenia z umowy o dzieło do zmiany*, 17.10.2024 r., baza Lex/el.

²⁰ Przykładowo K. Żaczkiewicz-Zborska, *SN: Przedawnienie roszczeń z umowy o dzieło*, 16.10.2024. Pozyskano z: <https://www.prawo.pl/biznes/przedawnienie-rozsczen-z-umowy-o-dziele,529531.html> (dostęp 20.06.2025); <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-roszczenie-o-naprawienie-szkody-wynikajacej-z-nie-nalezitego-wykonania-umowy-o-dziele> (dostęp 20.06.2025).

²¹ Przykładowo <https://inforfk.pl/lista?gr=or&dt=uchwala%20sadu> (dostęp: 20.06.2025).

²² Sąd Apelacyjny w Gdańsku (sygn. I AGa 68/23), rozpoznający apelację od wyroku sądu pierwszej instancji, który oddalił powództwo o zapłatę z uwagi na uwzględniony zarzut przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody z art. 471 k.c. w wysokości 9.833.232,43 zł wynikającej ze stwierdzonych wad dzieła (wad naprawy urządzenia, dokonanej w 2015 r.). Sposób naprawy urządzenia doprowadził do awarii w 2018 r., a ta do szkód będących następstwem awarii. Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo odszkodowawcze, gdyż zostało wytoczone po upływie dwóch lat od momentu wydania dzieła

o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło na podstawie art. 471 k.c., rozpoczyna się zgodnie z art. 646 k.c. niezależnie od tego, kiedy szkoda powstała, czy też w takim przypadku początek tego terminu powinien być ustalony zgodnie z regułami określonymi w art. 120 k.c. W branżowych periodykach podkreślano, że Sąd Najwyższy w istocie stwierdził, że 2-letni termin przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło (art. 471 k.c.) rozpoczyna bieg bez względu na to, kiedy powstała szkoda²³, tzn. roszczenie o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło może ulec przedawnieniu jeszcze przed powstaniem tej szkody, a zlecający nie będzie miał podstawy prawnej do żądania wypłacenia mu odszkodowania (zostanie bez odszkodowania).

Zgodnie z art. 646 k.c. roszczenia wynikające z umowy o dzieło przedawniają się z upływem dwóch lat od dnia oddania dzieła, a jeżeli dzieło nie zostało oddane – od dnia, w którym zgodnie z treścią umowy miało być oddane. Niewątpliwie art. 646 k.c. wyraża intencję skrócenia czasu przedawnienia roszczeń z umowy o dzieło²⁴.

Porównanie specyficznego sposobu regulacji przedawnienia w kodeksie cywilnym w stosunku do przepisów kodeksu zobowiązań z 1934 r. pokazuje, że w k.z. nie było regulacji analogicznych do art. 646 k.c. Kodeks zobowiązań obsługiwał zresztą całokształt czynności cywilnoprawnych, ale bez czynności handlowych, gdyż te stały się przedmiotem osobnego kodeksu handlowego z 1934 r. Kodeks zobowiązań przewidywał za to trzy umowy nazwane o świadczenie usług – umowę o pracę, umowę o dzieło i zlecenie. Jednak już w fazie projektowania wiadomo było, że kodeks zobowiązań będzie zawierał nie tylko część szczegółową, lecz także część ogólną prawa zobowiązań. Znalazły się w niej przepisy ogólne dla całego prawa cywilnego, które jednak najbardziej wiążą się z zobowiązaniami: termin (art. 195–199 k.z.) i przedawnienie (art. 273–287 k.z.)²⁵.

Wyjątki od ogólnego terminu przedawnienia²⁶ zawarto w art. 282–285 k.z. Rodowód rozwiązań zawartych w art. 285 k.z. sięgał formuły § 196 BGB w pierwotnym

(art. 646 k.c.) sąd zarzut preemptryjny pozwanego okazał się skuteczny odnośnie do roszczenia odszkodowawczego *ex contractu* (art. 471 k.c.). Ponadto sąd wskazał, że niezależnie od powyższego doszło także do przedawnienia na podstawie art. 646 k.c. roszczenia odszkodowawczego przysługującego na podstawie przepisów o rękojmi i gwarancji (na które powód nie powoływał się jednak w pozwie o zapłatę).

²³ *Roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło*, „MoP” 2025, 1, s. 3–4.

²⁴ Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 20 czerwca 2013 r., I ACa 540/13, LEX nr 1416515.

²⁵ T. Fedorszczak, *Przedawnienie według polskiego Kodeksu zobowiązań z 1933 r.*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 2012, 3465, CCCXIV, s. 155–170, 161.

²⁶ Ogólny termin przedawnienia wynosił zasadniczo z 20 lat. W 1950 r. zmiana polegała na wprowadzeniu nowych regulacji w zakresie przedawnienia ustawą z 18.07.1950 r. – Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz.U. Nr 34, poz. 311) wprowadzoną ustawą z 18.07.1950 r. – Przepisy wprowadzające przepisy ogólne

brzmieniu²⁷, który także przewidywał dwuletni termin przedawnienia aż dla siedemnastu wyliczonych enumeratywnie kategorii roszczeń²⁸, w szczególności dla zobowiązań wynikających z umów o świadczenie różnych typów usług. Nie było wśród nich przepisu odnoszącego się wyraźnie do umów o dzieło (na wzór art. 646 k.c.). Za to z upływem dwóch lat ulegały przedawnieniu m.in. wierzytelności przemysłowców i rzemieślników „z tytułu dokonania robót” i „dostarczenia towarów” oraz traktowanych w ten sam sposób wierzytelności kupców z tytułu dostarczenia towarów (art. 285 pkt 1 k.z.) – jeśli odnośnie do czynności spełniane były zawodowo (nawet jeśli ubocznie do innej działalności) i bez względu na to, komu te towary i roboty zostały dostarczone (innym kupcom czy przemysłowcom, czy też osobom niehandlującym, jak to rozróżniał art. 2272 k.N.)²⁹. Przedawnienie określone w art. 285 pkt 1 k.z., a nie w ogólnym art. 105 p.o.p.c., miało zastosowanie do wierzytelności profesjonalistów³⁰. Art. 285 pkt 1 k.z. o dwuletnim przedawnieniu wierzytelności miał zastosowanie, gdy wierzycielem był m.in. przemysłowiec lub rzemieślnik³¹, a więc samoistnie i zawodowo trudniący się prowadzonymi we własnym imieniu i na własny rachunek robotami. Różnica między działalnością zarobkową przemysłowca i rzemieślnika polegała jedynie na tym, że pierwszy prowadził tę działalność na większą skalę i przede wszystkim przy użyciu pracy najemnej, drugi zaś czynił to w mniejszym rozmiarze i posługiwał się w przeważającej mierze pracą własną³². Art. 285 pkt 1 k.z. miał zastosowanie do wszelkich transakcji handlowych w nim wymienionych, bez względu na to, czy dana wierzytelność powstała w wykonywaniu handlu prywatnego, czy też państwowego³³.

prawa cywilnego (Dz.U. Nr 34, poz. 312). Wówczas ogólny termin 20-letni z art. 281 k.z. został zastąpiony w drodze uchylecia art. 276 k.z. ogólnym terminem 10-letnim z art. 105 p.o.p.c.u., ale aż do końca 1964 r. nie uległy zmianie przepisy szczególne przedawnienia zobowiązań w pozostawionych w mocy przepisach kodeksu zobowiązań (art. 275 k.z., art. 282–286 k.z.), przepisy wprowadzające uchylili natomiast przepisy ogólne art. 273–274 k.z., przepisy o biegu przedawnienia art. 276–281 k.z., uchylono też art. 287 k.z., por. L. Domański, *Zmiany w Kodeksie zobowiązań*, „Przegląd Notarialny” 1950, 9–10, s. 264–270.

²⁷ M. Dudarski, S. Oprzański, *Regulacje przedawnienia roszczeń między przedsiębiorcami w prawie polskim i niemieckim oraz w projekcie kodeksu cywilnego*, „PPiA” 2011, nr LXXXIV; L. Domański, *Instytucje kodeksu zobowiązań. Komentarz teoretyczno-praktyczny. Część ogólna*, Warszawa 1936, s. 962; R. Longchamps de Bérier, *Uzasadnienie projektu kodeksu zobowiązań z uwzględnieniem ostatecznego tekstu kodeksu*, t. 1, Art. 1–293, Warszawa 1936, s. 453; J. Korzonek, *Przedawnienie*, [w:] *Encyklopedia podręczna prawa prywatnego*, t. 3, *Osobowości prawne – przedsiębiorstwo*, red. F. Zoll, J. Wasilkowski, Warszawa 1932, s. 1851.

²⁸ W prawie niemieckim te regulacje zostały zamieszczone nie w szczegółowej części prawa zobowiązań (jak w polskim kodeksie zobowiązań), lecz w ogólnej regulacji przedawnienia w ogóle.

²⁹ A. Kon, *Kodeks zobowiązań. Komentarz do przepisów o zobowiązaniach w ogólności. Przepisy wprowadzające. Przepisy zwiazkowe. Nieuchylone przepisy kodeksu Napoleona*. Skorowidz, Warszawa 1934, s. 179.

³⁰ Orzeczenie SN z dnia 31 sierpnia 1960 r., I CR 684/59, LEX nr 1633905.

³¹ Wyrok SN z dnia 20 stycznia 1962 r., II CR 181/61, LEX nr 1672763.

³² Orzeczenie SN z dnia 15 marca 1960 r., I CR 376/59, OSNCK 1961, nr 3, poz. 72.

³³ Orzeczenie SN z dnia 28 stycznia 1953 r., C 2877/52, OSNCK 1954, nr 1, poz. 11.

Jednocześnie zastosowano inną niż w art. 646 k.c. metodę regulacji, ponieważ art. 285 k.z. nie wskazywał roszczeń umownych i stąd nie dotyczył on wyłącznie wierzytelności z umów. W art. 285 pkt 1 k.z. mieściła się wszelka wierzytelność wynikająca stąd, że wierzyciel (przemysłowiec, rzemieślnik lub kupiec) dokonał na rzecz dłużnika robót lub dostarczył mu towarów. Choć takie wierzytelności zazwyczaj wynikają z umowy, ich źródłem nie musiała być umowa, mogło być nim np. nienależne świadczenie robót lub dostarczenia towarów, lub prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia³⁴. Zgodnie natomiast z art. 646 k.c. przepisowi temu podlegają roszczenia wynikające z umowy o dzieło. Moment wskazany w art. 646 k.c. otwiera zatem początek biegu przedawnienia roszczeń, jakie mogłyby wynikać dla obu stron z łączącej je umowy o dzieło³⁵. Chodzi oczywiście o roszczenia *ex contractu*, a nie o pozostające w zbiegu roszczenia z innych tytułów (np. roszczenia *ex delicto*³⁶, z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia). Istnienie przepisu szczególnego każe także odrzucić do roszczeń wynikających z umowy odpowiednie stosowanie art. 442¹ § 1 zd. 1 k.c. czy w pewnych sytuacjach art. 449⁸ zd. 1 k.c.

Przepis art. 646 k.c. obowiązuje do dziś od samego początku w pierwotnym brzmieniu, tj. od 1 stycznia 1965 roku. Szczególna ostrożność przy ocenie i wykładni art. 646 k.c. bierze się z licznych różnic wobec art. 285 pkt 1 k.z. oraz z braku dostępnych materiałów legislacyjnych w trakcie prac nad kodeksem cywilnym, które ujawniłyby przebieg dyskusji i prac nad kształtem przepisów szczególnych o przedawnieniu. Stosowane w k.c. kryteria są bardzo zróżnicowane i w wielu przypadkach trudno o znalezienie uzasadnienia przyjętego przez ustawodawcę rozwiązania³⁷. Zauważyć można, że ustawodawca stosuje w podobnych stosunkach prawnych podobne rozwiązanie. W przypadku szeroko pojętych umów o świadczenie usług początek biegu terminu przedawnienia liczy się od dnia spełnienia świadczenia, a jeżeli nie zostało ono spełnione – od dnia, w którym miało być spełnione (tak poza art. 646 k.c. także w art. 624 § 1, 778, 792, czy art. 803 § 2 k.c.)³⁸. W omawianej konstrukcji wyznacznikiem jest nie tylko data spełnienia świadczenia, lecz także data wymagalności (dzień, w którym świadczenie miało być spełnione), co prowadzi

³⁴ Orzeczenie SN z dnia 30 sierpnia 1962 r., I CR 405/62, LEX nr 1632889.

³⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 października 2004 r., I ACa 628/04, LEX nr 193666.

³⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 listopada 2023 r., I AGa 63/23, LEX nr 3738207. Artykuł 646 k.c. nie ma zastosowania do roszczeń odszkodowawczych z tytułu szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym, gdy z treści pozwu wynikałyby fakty, które w razie niewykonania lub nienależytego wykonania umowy o dzieło wskazywałyby na odpowiedzialność deliktową strony pozwanej.

³⁷ Z. Klafkowski, *Przedawnienie w prawie cywilnym*, Warszawa 1970, s. 79.

³⁸ Bliżej na ten temat J.P. Naworski, *Początek biegu terminu przedawnienia roszczeń wynikających z umowy o dzieło (próba wykładni art. 646 k.c.)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1998, 6, s. 6 i n. Por. uzasadnienia wyroków SN z dnia 20 kwietnia 2006 r., III CSK 2/2006, OSNC 2007, 2, poz. 28, wyrok SN z dnia 6 lutego 2008 r., II CSK 421/2007, Lex nr 2136357.

do tego samego skutku co przepisy wprowadzające terminy końcowe w konkurencji z terminami ogólnymi³⁹.

Analiza historyczna nie pozwala też wskazać powodów wprowadzenia tego rodzaju regulacji jak art. 646 k.c. do systemu prawa, co zubaża nas o argumenty wykładni autentycznej i z pierwotnej woli ustawodawcy. Pozostają zatem wnioski wynikające z jego literalnej treści oraz interpretacja systematyczna oparta na jego lokalizacji w systematyce kodeksu cywilnego.

Po pierwsze, art. 646 k.c. jest obecnie niewątpliwie przepisem szczególnym do ogólnych przepisów o przedawnieniu roszczeń znajdujących się w części ogólnej k.c. (art. 117–120 k.c.), a zatem wyłączającym przepisy ogólne w zakresie swego normowania. Powszechnie przyjmuje się, że art. 646 k.c. samodzielnie reguluje szczególny krótszy termin przedawnienia. Przepis określa długość szczególnego terminu przedawnienia 2 lata, przez co zawiera normę szczególną wobec art. 118 k.c.⁴⁰. Skoro też stanowi *lex specialis* wobec ogólnych imperatywnych terminów przedawnienia roszczeń, sam ma charakter imperatywny i jako ustawowy termin szczególny przedawnienia nie może zostać zmodyfikowany przez strony w drodze czynności prawnej (zgodnie z art. 119 k.c.)⁴¹.

Po drugie, przyjmuje się także, że art. 646 k.c. samodzielnie określa początek biegu tego szczególnego terminu przedawnienia roszczeń w nim wskazanych i wiąże go z dniem „oddania dzieła”. W związku z brzmieniem art. 646 k.c. odbierający dzieło ma, licząc od odbioru, dwa lata na sprawdzenie dzieła i zgłoszenia do wykonawcy odpowiednich roszczeń, pod rygorem przekształcenia ewentualnych roszczeń w naturalne i nie podlegające przymusowemu wykonaniu, ani przymusowemu potrąceniu wedle art. 502 k.c.⁴²

Wskazując początek biegu szczególnego terminu przedawnienia, art. 646 k.c. zawiera kolejną normę szczególną, tym razem wobec art. 120 k.c.⁴³. W uchwale III CZP 19/24 Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z ugruntowanym w judykaturze i doktrynie poglądem przepis art. 646 k.c. reguluje początek biegu terminu przedawnienia odmiennie od reguły z art. 120 § 1 k.c. (wskazującej na moment wymagalności roszczenia). Przepis ten samodzielnie określa zdarzenie, od którego rozpoczyna

³⁹ Taka technika legislacyjna budzi pewne zastrzeżenia; rozwiązanie polegające na zakreśleniu terminu końcowego jest poprawniejsze, bo nie powtarza się w nim reguły ogólnej.

⁴⁰ Tak zamiast wielu wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2024 r., II CSKP 1313/22, niepubl.

⁴¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 9 lutego 2018 r., I AGa 23/18, LEX nr 2550240.

⁴² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 marca 2021 r., I AGa 43/20, LEX nr 3359650. Licząc zatem w niniejszej sprawie termin przedawnienia roszczeń z umów o dzieło od dat oddania przedmiotu umów, to jest 15 czerwca 2012 r., dwuletni okres przedawnienia upłynął 15 czerwca 2014 r., skutkiem czego pozwana spółka nie mogła skorzystać z przymusowego potrącenia tych roszczeń w następnym roku i z roszczenia powódki o zwrot przedmiotu umów pożyczek zawartych w 2015 roku.

⁴³ Tak zamiast wielu wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2024 r., II CSKP 1313/22, niepubl.

bieg terminu przedawnienia roszczeń wynikających z umowy o dzieło, gdyż za miarodajny wskazuje dzień oddania zamówionego dzieła lub dzień, w którym zamówione dzieło miało być oddane (*a tempore facti*). Tym samym odrywa początek biegu terminu przedawnienia od wymagalności roszczenia w rozumieniu art. 120 k.c.⁴⁴. Skoro zaś początku biegu przedawnienia roszczeń wskazanych w art. 646 k.c. nie określają reguły przewidziane w art. 120 k.c., nie ma możliwości stosowania art. 455 k.c.⁴⁵. Zasadniczo bieg przedawnienia roszczenia wynikającego ze zobowiązania bezterminowego rozpoczyna się więc w dniu, w którym świadczenie powinno być spełnione, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do wykonania zobowiązania w najwcześniejszym możliwym terminie⁴⁶. Ta analiza nie występuje na tle art. 646 k.c.

Skoro więc art. 646 k.c. samodzielnie określa zdarzenie, od którego rozpoczyna bieg terminu przedawnienia roszczeń wynikających z umowy o dzieło, i odrywa początek biegu terminu przedawnienia od wymagalności roszczenia w rozumieniu art. 120 k.c., nie są zatem obecnie skuteczne zarzuty apelacyjne i kasacyjne naruszenia art. 120 k.c. przez jego niezastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że termin przedawnienia roszczenia odszkodowawczego rozpoczął swój bieg jeszcze przed ujawnieniem się szkody, mimo że do powstania roszczenia odszkodowawczego nie wystarczy samo naruszenie zobowiązania i konieczne jest zaistnienie szkody pozostającej z nim w związku przyczynowym, ani naruszenia art. 646 k.c. przez jego zastosowanie także w sytuacji, gdy termin przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody rozpoczął bieg, zanim szkoda powstała⁴⁷.

Warto wskazać, że judykatura co do zasady dopuszcza możliwość umownej modyfikacji terminu wymagalności roszczeń⁴⁸. Ustawa nie pozbawia stron pośredniej zmiany terminu przedawnienia przez zmianę (przesunięcie) terminu wymagalności roszczenia⁴⁹. Przewidziany w art. 119 k.c. zakaz zmiany terminu przedawnienia roszczenia przez czynność prawną nie stoi na przeszkodzie odroczeniu przez strony terminu spełnienia świadczenia (w tym oddania dzieła), choćby roszczenie stało się już wymagalne; w takim przypadku przedawnienie biegnie na nowo z upływem odroczonego terminu⁵⁰. Strony umowy mogą dokonać mody-

⁴⁴ Postanowienie SN z dnia 9 marca 2018 r., I CSK 685/17, niepubl.

⁴⁵ Wyrok SN z dnia 20 kwietnia 2006 r., III CSK 2/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 28; wyrok SN z dnia 6 lutego 2008 r., II CSK 421/07, niepubl.; wyrok SN z dnia 7 października 2010 r., IV CSK 173/10, niepubl.; wyrok SN z dnia 19 stycznia 2012 r., IV CSK 201/11, LEX nr 1169148; postanowienie SN z dnia 9 marca 2018 r., I CSK 685/17, niepubl.

⁴⁶ Wyrok SN z dnia 28 maja 2021 r., I CSKP 105/21, LEX nr 3219732

⁴⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 marca 2021 r., I AGa 43/20, LEX nr 3359650.

⁴⁸ Por. wyrok SN z dnia 4 października 2012 r., I CSK 104/12, niepubl.

⁴⁹ Wyrok SN z dnia 22 października 2021 r., III CZP 78/20, niepubl.

⁵⁰ Uchwała skł. 7 sędz. SN z dnia 22 października 2021 r., III CZP 78/20, LEX nr 3246813.

fikacji dnia wymagalności roszczenia, zanim stało się ono jeszcze wymagalne, co z istoty rzeczy dotyczy wyłącznie zobowiązań terminowych z umów (zmiana ma dotyczyć terminu spełnienia świadczenia, zatem termin musi być już znany). Ta możliwość zatem nie przysługuje, jeżeli początek biegu jest liczony od dnia zaistnienia wydarzenia wskazanego w ustawie, jak w art. 646 k.c. (gdzie przedawnienie roszczeń jest całkowicie oderwane od wymagalności roszczenia)⁵¹. W konsekwencji, zgodnie z art. 120 k.c., początek biegu terminu przedawnienia w zobowiązaniach bezterminowych jest niezależny od woli stron, w związku z tym nie powinien on podlegać żadnym modyfikacjom.

Zakres roszczeń objętych przez art. 646 k.c.

Za odmienną wykładnią art. 646 k.c., odnoszącą ten przepis wyłącznie do „pierwotnych” zobowiązań stanowiących *essentialia negotii* umowy o dzieło (art. 627 k.c.), przemawia zarówno wykładnia literalna przepisu, jak i argument systematyczny (z lokalizacji przepisu)⁵². Zwrot „roszczenia wynikające z umowy” można interpretować i wąsko, i szeroko. Jest to niewątpliwie zwrot inny niż użyty w art. 731 k.c., który wskazuje szczególny termin przedawnienia „roszczeń ze stosunku” z umowy rachunku bankowego. Z uwagi na zasadę wykładni ścisłej (ścieśniającej) i zakaz wykładni rozszerzającej przepisów szczególnych za nierozszerzającym zakresem interpretacji literalnej art. 646 k.c. przemawia szczególny i wyjątkowy charakter przepisu, gdyż przepisy szczególne wobec ogólnych nie powinny być wykładane w sposób ekstensywny. Te same racje mają zresztą zastosowanie do podobnych przypadków, w których ustawa określa specyficznie początek biegu przedawnienia roszczeń w prawie umów – szczególnego przedawnienia „roszczeń z umowy kontraktacji” (art. 624 k.c.) i „roszczeń wynikających z umowy przewozu” osób (art. 778 k.c.).

Roszczeniami, do których odwołuje się art. 646 k.c., są zatem niewątpliwie roszczenia obu stron umowy wpisane w naturę umowy o dzieło (*essentialia negotii*),

⁵¹ Ponadto należy podtrzymać pogląd, że roszczenie odszkodowawcze *ex contractu* z art. 471 k.c. nie jest „roszczeniem z umowy”.

⁵² Nie chodzi przy tym o to, że Tytuł XV k.c. zakończony przepisem o przedawnieniu, obejmuje wyłącznie przepisy szczególne normujące główne zobowiązania stron z umowy o dzieło i kwestie szczególnie dotyczące określenia wynagrodzenia, zmian jego wysokości i momentu zapłaty (art. 628-632 k.c., art. 642 k.c.), rozkład ryzyka i odpowiedzialności z uwagi na dostarczone materiały do wykonania dzieła (art. 633 k.c., art. 634 k.c., art. 641 k.c., art. 645 § 2 k.c.), skutki braku współdziałania zamawiającego (art. 639, art. 640 k.c.). Nie chodzi też o to, że tytuł ten nie reguluje kwestii powstania odpowiedzialności odszkodowawczej za naruszenie głównych zobowiązań stron (roszczenie o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło ma swoją podstawę w art. 471 k.c.). Chodzi o konstrukcję teoretyczną roszczeń pierwotnych i pozostałych roszczeń w reżimie kontraktowym oddalonych już od głównej treści umowy o dzieło.

związane z regulacjami szczególnymi zastrzeżonymi dla tego rodzaju stosunku prawnego. W taki sposób przedawnia się zatem bez wątpliwości roszczenie przyjmującego zamówienie o zapłatę wynagrodzenia (art. 627 k.c.), w tym części wynagrodzenia (art. 631 k.c.), o podwyższenie wynagrodzenia (art. 630 § 1 k.c.), roszczenie o zapłatę wynagrodzenia w przypadku niewykonania dzieła (art. 639, art. 644 k.c.), a także roszczenie o wydanie zamówionego dzieła (art. 627 w zw. z art. 353 k.c.), o zwrot materiałów (art. 633 k.c.) lub o wydanie rozpoczętego dzieła (art. 636 § 2 k.c.). W ich przypadku moment oddania dzieła z zasady kończy historię współpracy kontraktowej stron i determinuje konieczność przeanalizowania jej wyników pod kątem zaistnienia podstaw do sformułowania roszczeń. Chodzi jednak o te roszczenia, które strony są zazwyczaj w stanie skonkretyzować na tę chwilę.

W doktrynie wyrażono zdecydowane stanowisko, zgodnie z którym roszczenia odszkodowawcze *ex contractu* nie są „roszczeniami wynikającymi z umowy” o dzieło (art. 646 k.c.)⁵³. Nie mają one swego źródła z pierwotnej czynności (zawarcia umowy nazwanej o dzieło), więc umowa (czynność prawna) nie jest podstawą ich powstania, nie pojawiają się (nie istnieją) w chwili zawierania umowy, ani w trakcie prawidłowego wykonywania umowy zgodnie z treścią zaciągniętego zobowiązania. Ich podstawą jest przepis ustawy art. 471 k.c., obowiązujący (niezależnie od jego lokalizacji w k.c.) konstrukcyjnie „obok” istniejącego stosunku zobowiązaniowego z zawartej umowy lub z innego zdarzenia będącego źródłem zobowiązania w prawie polskim. Prezentowano też stanowisko, że bieg przedawnienia wszystkich roszczeń odszkodowawczych *ex contractu* ma charakter autonomiczny i pozostaje poza art. 646 k.c., w związku z tym do ustalania początku biegu terminu ich przedawnienia zastosowanie powinna mieć regulacja ogólna z art. 120 k.c.⁵⁴.

Także w przypadku umowy kontraktacji w doktrynie nie ma jednolitości co do tego, czy 2-letni termin przedawnienia ze szczególnego przepisu art. 646 § 1 k.c.⁵⁵ obejmuje wszystkie roszczenia z tytułu umowy kontraktacji, w tym np. roszczenia odszkodowawcze, roszczenia z tytułu kar umownych, roszczenia o zwrot zaliczek, roszczenia z rękojmi, czy też jego zastosowanie jest ograniczone⁵⁶. Przyjmuje się, że art. 624 k.c. ma zastosowanie do roszczeń ściśle związanych z umową kontraktacji – zapłaty za produkty, świadczeń dodatkowych itd. (więc nie np. do roszczeń z tytułu rękojmi), i dotyczy wyłącznie roszczeń przysługujących wzajemnie

⁵³ M. Kaliński, *Glosa do uchwały SN z 22.11.2013 r., III CZP 72/13*, „Państwo i Prawo” 2016, 4, s. 132–142, 141.

⁵⁴ R. Strugała, *Przedawnienie roszczenia o naprawienie szkody w reżimie kontraktowym*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2021, 30(3), s. 514–515.

⁵⁵ Przepis ten określa przedawnienie wzajemnych roszczeń producenta i kontraktującego.

⁵⁶ Zob. M. Drela [w:] *Komentarz KC*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, 2021, art. 624, Nb 3; A. Suchoń [w:] *Komentarz KC*, t. 2, red. M. Gutowski, Warszawa 2016, art. 624, Nb 3-4.

producentowi i kontraktującemu, więc nie osobom trzecim – co w przypadku np. świadczeń dodatkowych może się zdarzyć⁵⁷.

Warto także wskazać, że w reżimie kontraktowym wskazano już – bez większych kontrowersji – przykłady roszczeń „wtórnych” zamawiającego na tle umowy o dzieło, które nie są objęte art. 646 k.c. Dotyczy to w szczególności roszczeń kontraktowych powstających po odstąpieniu od umowy o dzieło lub po jej wypowiedzeniu, a więc także roszczeń odszkodowawczych. Także stanowiące ryczałtowy substytut tego odszkodowania roszczenie o zapłatę kary umownej zastrzeżonej na wypadek wypowiedzenia umowy o dzieło zawartej na czas oznaczony nie jest roszczeniem wynikającym z umowy o dzieło w rozumieniu art. 646 k.c.⁵⁸. Przykładowo art. 640 k.c., przewidując ustawowe prawo odstąpienia z powodu zwłoki wierzyciela, precyzuje jedynie przesłanki wykonania tego prawa, więc skutki wykonania prawa odstąpienia z art. 640 k.c. określa art. 494 k.c.⁵⁹, a nie art. 639 k.c.⁶⁰, który przyznaje odstępującemu roszczenie odszkodowawcze⁶¹ w granicach pozytywnego interesu umownego⁶², a także obejmuje utracony zysk, jak również koszty poniesione już po odstąpieniu od umowy⁶³.

Nie ma też protestów przed przyjęciem, że między współkontrahentami umowy o dzieło przepis art. 646 k.c. nie ma zastosowania do przedawnienia roszczeń regresowych jednego z nich związanych z pokryciem szkody wyrządzonej osobie trzeciej przy wykonywaniu tej umowy⁶⁴.

Nie ma przeszkód prawnych dla uznania, że także roszczenie o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy o dzieło (art. 471 k.c.) można zakwalifikować jako „wtórne”, i nienależące do grupy „roszczeń wynikających z umowy o dzieło” (art. 646 k.c.). Także w orzecznictwie, do czasu podjęcia uchwały III CZP 19/24, można było spotkać stanowisko, że kategoria

⁵⁷ A. Suchoń [w:] *Komentarz KC*, t. 2, red. M. Gutowski, Warszawa 2016, art. 624, Nb 4.

⁵⁸ Wyrok SN z dnia 20 października 2006 r., IV CSK 178/06, OSNC 2007, nr 7–8, poz. 118 z glosą M. Gutowskiego, OSP 2008, 3, poz. 28 i z glosą D. Krekory, „Glosa” 2009, 1, s. 40.

⁵⁹ Niedopuszczalne jest stanowisko, w którym z jednej strony przyjmuje się, że doszło do skutecznego odstąpienia od umowy na podstawie art. 640 k.c. z drugiej zaś, iż w takiej sytuacji przysługuje wynagrodzenie na podstawie art. 639 k.c., tak wyrok SN z dnia 3 grudnia 2004 r., IV CSK 340/04, wyrok SN z dnia 20 czerwca 2013 r., IV CSK 704/12, wyrok SN z dnia 14 października 2015 r., V CSK 720/14, wyrok SN z dnia 27 kwietnia 2017 r., II CSK 323/16.

⁶⁰ Na zamawiającym ciąży wówczas obowiązek zapłacenia wynagrodzenia, mimo niewykonania dzieła. Wynagrodzenie to ulega jednak zmniejszeniu o kwotę zaoszczędzoną przez przyjmującego zamówienie wskutek niewykonania dzieła (art. 639 k.c.).

⁶¹ Wyrok SN z dnia 3 grudnia 2004 r., IV CSK 340/04, niepubl., wyrok SN z dnia 20 czerwca 2013 r., IV CSK 704/12, niepubl., wyrok SN z dnia 14 października 2015 r., V CSK 720/14, niepubl., wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 września 2020 r., VII AGa 703/19, LEX nr 3232624.

⁶² Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 13 maja 1987 r., III CZP 82/86, OSNC 1987, z. 12, poz. 189.

⁶³ Uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 13 maja 1987 r., III CZP 82/86, OSNC 1987, z. 12, poz. 189.

⁶⁴ Wyrok SN z dnia 1 grudnia 1978 r., IV CR 410/78, OSPiKA 1979, nr 7–8, poz. 141.

roszczenia niezwiązanego z art. 627 k.c. i niezwiązanego z *essentialia negotii* umowy (w tym umowy o dzieło) obejmuje roszczenie o naprawienie szkody z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy⁶⁵. Na tle umowy zlecenia taką tezę sformułowała uchwała III CZP 72/13.

Sąd Najwyższy uznał jednak, że roszczenie o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy o dzieło jest roszczeniem wynikającym z takiej umowy, „przysługuje bowiem uprawnionemu dlatego, że strony zawarły umowę o dzieło i doszło do jej niewykonania lub nienależytego wykonania i uprawniony doznał wskutek tego szkody. Roszczenie odszkodowawcze *ex contractu* nie mogłoby w ogóle powstać, gdyby umowa o dzieło nie doszła do skutku.” W efekcie przepis art. 646 k.c. ma zastosowanie do roszczeń o odszkodowanie za niewykonanie obowiązków należących do istoty umowy o dzieło, z których roszczenie może powstać w związku z oddaniem dzieła, tj. za niewykonanie dzieła, wykonanie wadliwe albo z opóźnieniem, lub za nieodebranie dzieła⁶⁶. Utwierdzony w ten sposób został dominujący dotychczas pogląd, że oddanie dzieła i towarzyszący mu odbiór ze strony powoda powoduje wymagalność roszczeń wykonawcy (przyjmującego zamówienie) o zapłatę wynagrodzenia i otwiera dla zamawiającego uprawnienie z rękojmi, z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania i bieg terminu przedawnienia⁶⁷. Za poglądem dominującym w orzecznictwie, że art. 646 k.c. odnosi się także do roszczeń odszkodowawczych *ex contractu* obu stron, opowiedział się Sąd Najwyższy – jeszcze przed wydaniem uchwały III CZP 19/24 – w szeregu orzeczeń⁶⁸, podobnie sądy niższych instancji⁶⁹. Użyte w art. 646 k.c. określenie „roszczenie wynikające z umowy o dzieło” obejmuje także roszczenie zamawiającego o wyrównanie szkody wchodzącej w obręb pozytywnego interesu na zasadach ogólnych⁷⁰. Także w nielicznych wypowiedziach piśmiennictwa szerokie rozumienie formuły „roszczenia wynikające z umowy

⁶⁵ Postanowienie SN z dnia 22 stycznia 2018 r., I CSK 534/17, LEX nr 3373029.

⁶⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 marca 2021 r., I AGa 43/20, LEX nr 3359650, wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 20 stycznia 2016 r., I ACa 1427/15, LEX nr 2009575.

⁶⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 października 2004 r., I ACa 628/04, LEX nr 193666.

⁶⁸ Uchwała SN z dnia 7 maja 1969 r., III CZP 13/69, OSNPG 1969, nr 10–11, poz. 70, wyrok SN z dnia 16 czerwca 1976 r., II CR 174/76, OSNCP 1977, nr 4, poz. 72, uchwała SN z dnia 21 października 1994 r., III CZP 136/94, OSNCP 1995, nr 2, poz. 38, wyrok SN z dnia 25 listopada 1999 r., II CKN 581/98, niepubl., uchwała skł. 7 sędziów SN z dnia 11 stycznia 2002 r., III CZP 63/01, OSNC 2002, nr 9, poz. 106, postanowienie SN z dnia 24 sierpnia 2018 r., II CSK 182/18, niepubl.

⁶⁹ Wyrok SA w Katowicach z dnia 28 października 2004 r., I ACa 628/04, niepubl.

⁷⁰ Uchwała SN z 7 maja 1969 r., III CZP 13/69, OSNPG 1969, nr 10–11, poz. 70. Wyrok SN z dnia 16 czerwca 1976 r., II CR 174/76, OSNCP 1977, nr 4, poz. 72, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 października 2004 r., I ACa 628/04, Lex nr 193666, Wyrok SN z dnia 13 stycznia 2005 r., IV CK 418/04, niepubl.

o dzieło” (art. 646 k.c.) przesądzało o jego zastosowaniu także w odniesieniu do tych roszczeń⁷¹.

W konsekwencji uchwały III CZP 19/24 za „roszczenie z umowy o dzieło” (art. 646 k.c.) należy także uznać ryczałtowy surogat roszczenia odszkodowawczego wynikły z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, przybierający postać kary umownej⁷². Przedawnienie przewidziane w art. 646 k.c. dotyczy wszystkich roszczeń wynikających z umowy o dzieło, a więc i roszczeń z tytułu kar umownych⁷³. Zastrzeżona w umowie o dzieło kara umowna (art. 483 § 1 k.c.) przedawnia się wraz z przedawnieniem zobowiązania głównego na podstawie art. 646 k.c.⁷⁴.

Sposoby ucieczki od stosowania art. 646 k.c.

Sposobem ucieczki od stosowania art. 646 k.c. jest wysiłek interpretacyjny w celu zakwalifikowania umowy jako mającej inny charakter niż umowa o dzieło (umowy sprzedaży, umowy o roboty budowlane, umowy zlecenia). Dopóki ustawodawca nie zareaguje, należy oczekiwać oddalania powództw z uwagi na upływ przedawnienia i podnoszenia w postępowaniach sądowych zarzutu naruszenia art. 646 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, spowodowane niewłaściwą kwalifikacją jako umowy o dzieło umowy będącej podstawą dochodzonych roszczeń.

Gdy umowa jest umową mieszaną, strony mogą podkreślać dominujący charakter takiej umowy, wobec czego do roszczeń z nią związanych zastosowanie mógłby mieć ogólny 3-letni lub 6-letni termin przedawnienia (art. 118 k.c.). Ten ostatni zabieg trudno uznać za skuteczne „ominięcie” art. 646 k.c., ponieważ bardzo często nawet ustalenie, że umowa miała charakter mieszany (umowa o dzieło plus inna umowa), najczęściej w stosunku do jej postanowień dotyczących wykonania przedmiotu umowy, zastosowanie znajdują przepisy regulujące umowę nazwaną

⁷¹ Z. Strus [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, red. G. Bieniek, Warszawa 2006, t. 2, s. 201, który uznaje za roszczenia wynikające z umowy o dzieło także odszkodowania oparte o art. 635 i art. 636 k.c.

⁷² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20 czerwca 2018 r., I AGa 101/18, LEX nr 2547067.

⁷³ Uzasadnienie wyroku SN z dnia 29 października 1971 r., II CR 457/71, OSPiKA 1972, nr 9, poz. 171. Wyrok SN z dnia 18 listopada 1997 r., II CKN 465/97, PUG 1998, nr 10, s. 25.

⁷⁴ Wyrok SN z dnia 18 listopada 1997 r., II CKN 465/97, PUG 1998, nr 10, s. 25, uchwała SN z dnia 18 listopada 2018 r., III CKN 465/97, niepubl. Ta teza jednak nie sugeruje przedawnienia na podstawie art. 646 k.c. Uchwała III CKN 465/97 nie przesądza w ogóle, na jakiej podstawie przedawnia się roszczenie odszkodowawcze w umowy o dzieło – czy należy przyjąć art. 646 k.c., czy art. 120 § 1 k.c., w tym samym terminie ulegać będzie przedawnienie roszczeń z tytułu kary umownej za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania niepieniężnego.

o dzieło⁷⁵, podobnie jak w przypadku umów mieszanych dwuetapowych, które można kwalifikować jako umowę mieszaną – o dzieło (art. 627 k.c.) ze świadczeniem usługi (art. 750 k.c.)⁷⁶.

Innego typu zagadnieniem jest skutek zakwalifikowania umowy jako umowy o roboty budowlane. W praktyce pozwani często podnoszą zarzut przedawnienia roszczenia, zarzucając, że strony łączyła umowa o dzieło i kwestionując twierdzenia, że strony łączyła umowa o roboty budowlane. Obecnie pogląd dominujący zakłada, że roszczenia wynikające z umowy o roboty budowlane, wobec braku szczególnego przepisu w tytule XVI k.c., przedawniają się według zasad ogólnych (art. 118-120 k.c.)⁷⁷. Występujące zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i w piśmiennictwie prawniczym, dwa rozbieżne stanowiska co do tego, czy do określenia terminu przedawnienia roszczeń wynikających z umowy o roboty budowlane ma zastosowanie przepis ogólny – art. 117 i art. 118 k.c., czy też ma odpowiednie zastosowanie przepis szczególny, tj. art. 646 k.c. w związku z art. 656 k.c. (nakazującym odpowiednie stosowanie określonych przepisów o umowie o dzieło) i roszczenia wynikające z umowy o roboty budowlane (w tym roszczenia związane z wadliwym wykonaniem tych robót) przedawniają się stosownie do dyspozycji art. 646 k.c. z upływem lat dwóch od oddania obiektu budowlanego⁷⁸, zostały wyjaśnione uchwałą Sądu Najwyższego⁷⁹ stwierdzającą, że roszczenia wynikające z umowy o roboty budowlane przedawniają się w terminach określonych w art. 118 k.c. Z uwagi na wyraźne przedmiotowo ujęte ograniczenie zakresu odesłania, art. 656 § 1 k.c. nie stanowi podstawy prawnej pozwalającej na odpowiednie stosowanie do roszczeń wynikających z umowy o roboty budowlane art. 646 k.c. określającego termin przedawnienia roszczeń wynikających z umowy o dzieło oraz początek biegu szczególnego terminu przedawnienia roszczeń. W późniejszym okresie SN dodatkowo wyjaśnił, że art. 646 k.c. nie może znajdować zastosowania

⁷⁵ Tak w przypadku umowy mieszanej o wykonanie dokumentacji projektowej, gdzie pozwana spółka przyjęła na siebie także obowiązki związane z nadzorem autorskim, por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 16 kwietnia 2019 r., I AGa 488/18, LEX nr 2776040.

⁷⁶ Tak w przypadku zawartej między stronami umowy na budowę, gdzie zakresem umowy objęte było wykonanie i dostawa na budowę, ale również ich montaż wraz z podpięciem przewodów i kabli, por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 7 września 2020 r., V AGa 423/19, niepubl.

⁷⁷ Wyrok SN z dnia 3 sierpnia 1999 r., III CKN 305/98, niepubl.

⁷⁸ Wyrok SN z dnia 28 kwietnia 1972 r., I CR 32/72, OSNCP 1972, nr 10, poz. 188 z głosami S. Włodyki NP 1973, nr 5, s. 732 i W. Czachórskiego NP 1975, nr 2, s. 287, w którym uznano, że odszkodowawcze roszczenia powoda przedawniły się z upływem dwóch lat od oddania budynku, a także wyrok składu 7 sędziów SN z dnia 12 lutego 1991 r., III CRN 500/90, OSNCP 1992, nr 7–8, poz. 137, w którym termin przedawnienia roszczeń odszkodowawczych powstałych w wyniku nienależytego wykonania umowy o roboty budowlane obiektu odebranego przez inwestora rozpoczął bieg od dnia odbioru, a nie od stwierdzenia przez inwestora istnienia wady rodzącej obowiązek odszkodowawczy wykonawcy.

⁷⁹ Uchwała siedmiu sędziów SN – zasada prawna – z dnia 11 stycznia 2002 r., III CZP 63/01, OSNC 2002, z. 9, poz. 106. Stanowisko to spotkało się z aprobatą w piśmiennictwie (OSP 2002, z. 10, poz. 125).

również przez analogię do roszczeń wynikających z niewykonania albo nienależytego wykonania umowy o roboty budowlane⁸⁰.

Niemożność ucieczki i konieczność stosowania art. 646 k.c. kieruje uwagę na możliwość zastosowania w sprawie art. 5 k.c. Sam Sąd Najwyższy wskazał w uzasadnieniu uchwały III CZP 19/24, że „w obowiązującym stanie prawnym nie można także wykluczyć sytuacji, w której możliwym remedium dla negatywnego skutku upływu terminu przedawnienia roszczenia w zależności od okoliczności mogłoby być potraktowanie podniesienia zarzutu przedawnienia jako nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.)”. Rzeczywiście, tego rodzaju sytuacje miały wielokrotnie miejsce w sądach powszechnych. Dość często w apelacjach podnosi się zarzut braku zastosowania przez sąd art. 5 k.c. i w niektórych sprawach między profesjonalistami uzasadniony może się okazać zarzut apelacji dotyczący naruszenia przepisu art. 5 k.c. przez jego niezastosowanie do zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia w sprawie roszczeń z umowy o dzieło⁸¹.

Warto w tym miejscu wskazać sygnalizowaną we wstępie okoliczność, że w orzeczeniach sędziego sprawozdawcy prof. T. Wiśniewskiego wyłuszczone zasady skutecznego podnoszenia zarzutu nadużywania (art. 5 k.c.) przez pozwanego podniesionego przez niego w postępowaniu zarzutu przedawnienia⁸² oraz zakres obowiązku stosowania art. 5 k.c. przez sądy z urzędu do oceny nadużywania zarzutu przedawnienia⁸³. Uznano m.in., że rażąco wadliwe postępowanie pełnomocnika strony może być uznane za sytuację uzasadniającą uwzględnienie zarzutu nadużycia prawa do podniesienia zarzutu przedawnienia, gdy pełnomocnik wprowadził stronę w błąd, a uchybienie terminu przedawnienia nie było znaczące (nie przekraczało sześciu miesięcy)⁸⁴.

⁸⁰ Wyrok SN z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1878/00, LEX nr 83835, wyrok SN z dnia 12 października 2016 r., II CSK 15/16, niepubl., wyrok SN z dnia 28 sierpnia 2019 r., IV CSK 255/18, niepubl.

⁸¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 października 2004 r., I ACa 628/04, LEX nr 193666. Podobnie zasadny będzie pozostający w związku zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. przez nieustosunkowanie się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do kwestii nadużycia prawa przez pozwanego w powiązaniu z podniesionym przedawnieniem. Uzasadnienie wyroku powinno bowiem zawierać ustosunkowanie się do wszystkich podniesionych przez strony zarzutów mających znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a taki niewątpliwie charakter ma powoływany przez powoda zarzut nadużycia prawa przy podnoszeniu zarzutu przedawnienia.

⁸² Wyrok SN z dnia 14 stycznia 2015 r., I CSK 12/14, niepubl., dotyczący oceny przedawnienia roszczenia z art. 160 § 6 k.p.a., wyrok SN z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 386/08, niepubl., dotyczący stosowania art. 5 k.c. do podniesionego zarzutu przedawnienia roszczenia o zachówek,

⁸³ W wyroku SN z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 386/08, niepubl., w którym sądy obu instancji nie poddały analizie twierdzeń powódki ani podanych przez nią okoliczności, czy mogłyby skutkować uwzględnieniem zarzutu nadużycia prawa, gdy tymczasem możliwość stosowania art. 5 k.c. nie jest zależna od tego, czy przyczyny uchybienia terminowi przedawnienia leżą po stronie podnoszącego ten zarzut, czy po stronie osoby trzeciej.

⁸⁴ W wyroku SN z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 386/08, niepubl., w którym oparto się na prezentowanym w orzecznictwie poglądzie, że przyczyny uzasadniające uwzględnienie zarzutu nadużycia zarzutu

Oczywiście nie budzi obecnie wątpliwości możliwość stosowania art. 5 k.c. do oceny podniesionego zarzutu przedawnienia w sporach między przedsiębiorcami. Nie stoi temu na przeszkodzie cel zapewnienia pewności stosunków prawnych i funkcje instytucji przedawnienia⁸⁵. Przepis art. 5 k.c. nie zawiera też ograniczeń jego stosowania, może zatem wchodzić w grę w każdym wypadku do wszystkich podmiotów prawa. Nadużywanie zarzutu przedawnienia nie jest społecznie aprobowane także w stosunkach pomiędzy przedsiębiorcami, gdzie pozwala ocenić relacje w aspekcie ich zgodności z zasadami współżycia społecznego⁸⁶.

Z ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że dopuszcza się możliwość zastosowania art. 5 k.c. w stosunku do zarzutu przedawnienia, ale wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych⁸⁷. Konieczne jest uwzględnienie całokształtu okoliczności rozpoznawanej sprawy, w tym charakteru roszczenia, przyczyn opóźnienia w dochodzeniu roszczenia, czy było ono spowodowane zachowaniem dłużnika, jego rozmiaru, nienadmierności. Opóźnienie w dochodzeniu roszczenia musi być uzasadnione, a nadto nie może być nadmierne⁸⁸. Na powódzenie może liczyć powód, który dowiedzie, że zachowanie pozwanego mogło być potraktowane zgodnie z zasadą lojalności wobec partnera umowy, że niedługo dojdzie do dobrowolnego spełnienia świadczenia, z uwagi na przystąpienie do pertraktacji z wierzycielem przez dłużnika bezpośrednio przed upływem terminu przedawnienia, co zazwyczaj wzbudza zaufanie, prowadząc do powstrzymania się z wystąpieniem na drogę sądową. Powoływanie się w takiej sytuacji przez profesjonalnego dłużnika na zarzut przedawnienia narusza fundamentalną zasadę prawa cywilnego, jaką jest uczciwość postępowania⁸⁹.

przedawnienia mogą nawet leżeć wyłącznie po stronie dochodzącej roszczenia (tak wyrok SN z dnia 7 listopada 2003 r., V CK 399/02, niepubl.; wyrok SN z dnia 16 listopada 2005 r., V CK 349/05, Prawo i Medycyna 2007, nr 1, s. 133; wyrok SN z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 48/07, niepubl.).

⁸⁵ A. Szpunar, *Nadużycie prawa w dziedzinie przedawnienia*, RPEiS 1969, 4; A. Szpunar, *Uwagi o nadużyciu prawa w dziedzinie przedawnienia*, „Rejent” 2001, 2; M. Rafacz-Krzyżanowska, *Kilka uwag o zarzucie przedawnienia*, NP 1957, nr 11; Z. Klafkowski, *Nieuwzględnienie upływu terminu przedawnienia*, PUG 1970, 2.

⁸⁶ Por. wyrok SN z dnia 4 października 2001 r., I CKN 458/00, niepubl., wyrok SN z dnia 3 października 2000 r., I CKN 308/00, niepubl., wyrok SN z dnia 27 czerwca 2001 r., II CKN 604/00, OSNC 2002, nr 3, p. 32.

⁸⁷ Uchwała SN z dnia 10 marca 1993 r., III CZP 8/93, OSNC 1993, nr 9, poz. 153; wyrok SN z dnia 26 stycznia 2000 r., III CKN 566/98, niepubl.; wyrok SN z dnia 2 lutego 2000 r., II CKN 468/99, niepubl.; wyrok SN z dnia 16 lutego 2006 r., IV CK 380/05, niepubl.; wyrok SN z dnia 4 grudnia 2007 r., IV CSK 280/07, niepubl., wyrok SN z dnia 8 listopada 2002 r., III CKN 1115/00, niepubl., wyrok SN z dnia 2 kwietnia 2003 r., I CKN 204/01, niepubl., wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2001 r., II CKN 588/99, niepubl., wyrok SN z dnia 7 czerwca 2000 r., II CKN 522/99, niepubl., wyrok SN z dnia 27 czerwca 2001 r., II CKN 604/00, OSNC 2002, nr 3, poz. 32, wyrok SN z dnia 13 listopada 1997 r., I CKN 323/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 79, uchwała SN z dnia 10 marca 1993 r., III CZP 8/93, OSN 1993, nr 9, poz. 153.

⁸⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 czerwca 2020 r., VI ACa 592/18, LEX nr 3150905.

⁸⁹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 października 2004 r., I ACa 628/04, LEX nr 193666, w którym zastosowanie art. 5 k.c. do oceny nadużycia zarzutu przedawnienia uzasadniał upływ

Zazwyczaj jednak uwzględnienie powództwa w sprawie nie będzie stanowić naruszenia art. 5 k.c., i raczej należy spodziewać się stanowiska sądu, że w sprawie nie można było doszukać się okoliczności, które nakazywałyby uznać, że działanie stron naruszało zasady współżycia społecznego, bez względu na pobudki kierujące powodem co do skierowania sprawy na drogę sądową⁹⁰.

Dyskusja

Mimo silnego sformułowania *rubrum* uchwały III CZP 19/24 jej zakresowe sformułowanie oraz bardzo krótkie uzasadnienie (jak na ilość problemów kryjących się w tle) nie pozwalają *de lege lata* uznać kwestii przedawnienia roszczeń z umowy o dzieło za całkowicie zamkniętą, ani tym bardziej *de lege ferenda*.

Uchwała III CZP 19/24, mimo dość zakresowego sposobu sformułowania, który formalnie dotyczy tylko roszczeń o naprawienie szkody *ex contractu* i tylko roszczeń o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy (ale już nie z niewykonania) umowy o dzieło, co wynika z wąsko określonych cech stanu faktycznego sprawy, ma daleko dalszy zasięg oddziaływania. Zarówno pytanie sądu pytającego, jak i krótka odpowiedź Sądu Najwyższego, dotyczą bowiem ogólnych problemów i oddziałują na szerokie spektrum zagadnień odpowiedzialności kontraktowej w ramach umowy o dzieło.

W orzecznictwie utrzymuje się, że art. 646 k.c. miał na celu ustalić początek biegu terminu przedawnienia w sposób najkorzystniejszy dla zamawiającego⁹¹. Jednak stosowanie go do roszczeń odszkodowawczych (art. 471 k.c.) podnoszonych samodzielnie oraz obok osobnych roszczeń z tytułu rękojmi, oraz – co nie zostało w pełni wyjaśnione – być może także do szczególnych roszczeń odszkodowawczych dochodzonych w ramach rękojmi za wady (art. 638 k.c. w zw. z art. 566 i 574 k.c.), które nie stoją na przeszkodzie stosowaniu ogólnych roszczeń odszkodowawczych, w zasadzie oznacza, że szkoda (skutek istnienia stwierdzonej wady) musi powstać w dwa lata od dnia oddania dzieła. Przy dziełach, które zamawiają duże podmioty (jak w sprawie zawisłej przed sądem pytającym) lub Skarb Państwa (głównie

terminu przedawnienia w toku pertraktacji ugodowych prowadzonych przez strony, mających na celu wypracowanie i uzgodnienie stanowiska w zakresie wysokości kosztów dodatkowych będących następstwem wad zamówionego dzieła (dokumentacji projektowej), gdy przez cały okres poprzedzający wniesienie pozwu strony uzgadniały stanowiska, a pozwany zobowiązał się do określenia swojego stanowiska. Sądy uznały, że przedłużające się pertraktacje zmierzające do ugodowego załatwienia sporu nie mogą być obojętne przy ocenie zachowania się stron i tego, co było przyczyną wstrzymania się ze złożeniem pozwu.

⁹⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 marca 2021 r., I AGa 43/20, LEX nr 3359650

⁹¹ J.P. Naworski, *op. cit.*, s. 6–13, 7.

skomplikowane projekty budowlane i projektowe) zazwyczaj termin dwuletni z art. 46 k.c. upływa jeszcze przed rozpoczęciem robót budowlanych przez wykonawcę, a więc przed realną weryfikacją zamówionego dzieła. To pokazuje, że przyjęte w art. 646 k.c. nadal nie jest optymalne.

Sytuacja, że już w chwili niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania powstanie szkoda, zdarza się oczywiście w praktyce i orzecznictwie⁹². Sam Sąd Najwyższy wskazał, że szeroko ujmowana wykładnia zakresu stosowania art. 646 k.c. jest zasadna wówczas, gdy powstanie roszczenia odszkodowawczego zbiega się z początkiem biegu przedawnienia roszczenia (tj. w chwili wydania dzieła, oddania dzieła)⁹³. W takiej chwili powstaje przykładowo roszczenie odszkodowawcze względem wykonawcy usługi projektowej polegającej na adaptacji projektu budowlanego budynku jednorodzinnego, gdy na podstawie kwestionowanego projektu budynek został wybudowany i odebrany przez inwestorów, problemy były znane już w trakcie budowy, a skutki wady wystąpiły (były oczywiste) tuż po odbiorze, a nawet jeszcze przed odbiorem robót⁹⁴.

Jednak w piśmiennictwie poddaje się w wątpliwość utrzymywanie się dostatecznych racji jurydycznych i argumentów systemowych przemawiających za przyjęciem jednego wspólnego początku biegu przedawnienia (przypadającego na dzień oddania dzieła lub dzień, w którym dzieło zgodnie z umową miało być oddane) dla dosłownie wszystkich roszczeń stron wynikających z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy o dzieło, bez względu na czas ich powstania, gdyż w wielu przypadkach typowych ustawień w praktyce początek biegu przedawnienia roszczenia wyprzedza powstanie samego roszczenia⁹⁵. Niestety, bardzo krótkie uzasadnienie uchwały wyjaśnia jedynie, że „Sąd Najwyższy w niniejszym składzie ma świadomość, że taka regulacja i przyjęta powyżej jej wykładnia może w skrajnej sytuacji skutkować tym, że wspomniane roszczenie może ulec przedawnieniu jeszcze przed powstaniem szkody kontraktowej. Może do tego dojść w razie, gdy szkoda wynikająca z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy o dzieło powstanie po upływie dwóch lat od dnia oddania dzieła.”

Krótkie uzasadnienie uchwały nie wyjaśnia, czy i w jakim stopniu zastosowano wszystkie metody wykładni art. 646 k.c. Dokonane wyżej porównanie specyficznego sposobu regulacji przedawnienia w k.c. w stosunku do art. 285 pkt 1 k.z.

⁹² Postanowienie SN z dnia 30 marca 2023 r., I CSK 2925/22, niepubl.

⁹³ Postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2022 r., I CNP 56/22, niepubl.

⁹⁴ Postanowienie SN z dnia 5 lipca 2019 r., IV CSK 42/19, niepubl., gdzie w stanie faktycznym problemy dotyczące niedostosowania projektu do wyjątkowo wysokiego poziomu wód gruntowych zostały ujawnione już w trakcie budowy, a po odbiorze doszło zaraz do zalania piwnic.

⁹⁵ P. Drapała [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczegółowa*, wyd. II, red. J. Gudowski, Warszawa 2017, art. 646.

pokazuje, że przed 1964 r. nie było w prawie polskim i zaborczym regulacji analogicznych do art. 646 k.c. i pozostałych podobnych mu przepisów szczególnych. Analiza historyczna nie pozwoliła też wskazać powodów wprowadzenia tego rodzaju regulacji jak art. 646 k.c. do kodeksu cywilnego, a więc i sformułować rozsądnych argumentów wykładni autentycznej lub z pierwotnej woli ustawodawcy. Ukształtowanie przedawnienia roszczeń z umowy o zamówione dzieło na wzór przepisów o rękojmi za wady (przez przyjęcie, że roszczenie odszkodowawcze przedawnia się w terminie, którego początek akcentuje moment oddania dzieła z wadami nieistotnymi), zbliża w wielu wypadkach funkcję terminu określonego w art. 646 k.c. do terminu zawitego.

Nietrudno więc zgodzić się, że obecna sądowa wykładnia art. 646 k.c. prowadzi do zbyt restrykcyjnych skutków, nawet jak na podkreślane funkcje stabilizacyjne instytucji przedawnienia legitymizujące tę instytucję⁹⁶, a zatem w przypadku umowy o dzieło w wielu przypadkach przekracza jej granice. „Myślą przewodnią” przedawnienia roszczeń kontraktowych jest bowiem „zwiększenie pewności i bezpieczeństwa obrotu przez ucięcie stanu niepewności i napięcia w stosunkach cywilnoprawnych”⁹⁷. Cele ogólnosystemowe, tj. uzyskanie stanu pewności, stabilizacja sytuacji⁹⁸, dbałość o jasność sytuacji dla innych uczestników obrotu i względy porządku publicznego⁹⁹ mają kształtować postawy społeczne przez zapowiedziane w ustawie odmówienie ochrony prawnej opieszałemu wierzycielowi. Zapobiega to niekorzystnemu w skali makro niezamierzonemu kredytowaniu dłużników, a w przypadku podmiotów publicznych ma sprzyjać utrzymaniu dyscypliny finansowej¹⁰⁰, jednak przedawnienie ma motywować wierzycieli do działania, nie zaś odbierać im możliwość skutecznego dochodzenia roszczeń i to w typowych sytuacjach w obrocie, gdy nie tylko roszczenie o naprawienie szkody kontraktowej, ale i kolejnej instytucji (zastrzeżonej przez strony kary umownej) nie może być w ogóle dochodzone na drodze sądowej, niezależnie od tego, kiedy poszkodowany wystąpi z roszczeniem¹⁰¹.

Sąd Najwyższy nie skorzystał z szansy ustalenia wykładni pojęcia „roszczenia wynikające z umowy o dzieło”. Interpretacja art. 646 k.c. i uznanie, że roszczenia odszkodowawcze *ex contractu* w ogóle nie są „roszczeniem z umowy” (o dzieło),

⁹⁶ A. Stępień-Sporek, F. Sporek, *Przedawnienie i terminy zawite*, Warszawa 2009; T. Pałdyna, *Przedawnienie w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2009.

⁹⁷ T. Pałdyna, *Przedawnienie...*, s. 81–83.

⁹⁸ S. Wójcik, *Zagadnienia etyczne przedawnienia roszczeń* [w:] *Z zagadnień cywilnego prawa materialnego i procesowego. Dla uczczenia pracy naukowej Profesora Jerzego Ignatowicza*, red. M. Sawczuk, Lublin 1988.

⁹⁹ J. Kuźmicka-Sulikowska, *Idea przedawnienia i jej realizacja w polskim kodeksie cywilnym*, Wrocław 2015, s. 61–71.

¹⁰⁰ *Ibidem*.

¹⁰¹ Wyrok SN z dnia 21 maja 2003 r., IV CKN 378/01, niepubl.

wyłączyłoby je spod szczególnej regulacji art. 646 k.c. i poddało pod ogólne przepisy o oznaczeniu początku terminu przedawnienia; roszczenia te przedawniałyby się w terminie 3 lata dla przedsiębiorców, 6 lat dla nie-przedsiębiorców. Sąd Najwyższy nie podjął też polemiki ani nie ustosunkował się do stanowiska sądu wnoszącego o wydanie uchwały III CZP 19/24, który wyraźnie w uzasadnieniu postanowienia przedstawiającego zagadnienie prawne do Sądu Najwyższego podnosił ten problem, jednocześnie skłaniając się do stanowiska rygorystycznego, wedle którego uregulowanie art. 646 k.c. dotyczy przedawnienia „różnorodnych roszczeń wynikających z umowy o dzieło” i że „nie ma podstaw do różnicowania terminu przedawnienia ze względu na to, czy roszczenie jest wprost ujęte w treści umowy (jak roszczenie o wykonanie dzieła), czy też jest oparte na przepisach prawa znajdujących zastosowanie w wyniku zawarcia umowy (np. roszczenie odszkodowawcze)”.

Sąd Najwyższy odmówił dokonania „precedensowej” wykładni art. 646 k.c. i za nieuzasadnione uznał samodzielne „poprawianie prawodawcy”, wzywając go jednocześnie do dokonania oczekiwanej (bliżej nieokreślonej) zmiany. Sąd Najwyższy zauważył w uzasadnieniu uchwały III CZP 19/24: „Rezultat taki jest oczywiście niepożądany, Sąd Najwyższy ocenił jednak, że próba rozwiązania tego problemu na drodze wykładni na gruncie *legis latae* byłaby zbyt daleko idąca. Pożądana w tym zakresie byłaby interwencja ustawodawcza celem usunięcia skutków braku dostosowania regulacji art. 646 k.c. do sytuacji, w której chodzi o przedawnienie roszczeń o naprawienie szkody kontraktowej”. Jest to postulat słuszny, jednak należy dostrzec, że w piśmiennictwie przytomnie zauważono, że jeżeli dla ustawodawcy istniałaby potrzeba jego zmiany, to do takowej by już dawno doszło¹⁰². Takim impulsem nie jest bowiem wcześniejsze orzeczenie, w którym Sąd Najwyższy oceniał stanowisko sądów powszechnych, że skoro szkoda wynikała z nienależytego wykonania zobowiązania z tytułu umowy o dzieło powstała kilka lat po wydaniu dzieła, roszczenie odszkodowawcze nie uległo przedawnieniu¹⁰³. Sąd Najwyższy, dostrzegając odejście od dominującej wykładni art. 646 k.c. (potwierdzonej potem w uchwale III CZP 19/24) odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi o stwierdzenie niezgodności takiego orzeczenia sądu z prawem wskazując, że taka wykładnia nie jest „oczywiście błędna” z punktu widzenia zasad interpretacji prawa cywilnego,

¹⁰² Ł. Sowul, *Możliwość modyfikacji terminów przedawnienia roszczeń na przykładzie umowy o dzieło*, „Studia Prawnicze KUL 2024”, 1, s. 177–192.

¹⁰³ Dwuletni termin przedawnienia z art. 646 k.c. rozpoczyna swój bieg w przypadku szkody (polegającej na konieczności usunięcia skutków nieprawidłowego wykonania dzieła) dopiero z chwilą poniesienia kosztów (szkody) usunięcia skutków nieprawidłowego wykonania umowy (nie były to koszty poprawienia dzieła z art. 636 § 1 k.c.), o ile termin ten przypadł w ciągu 2 lat od oddania dzieła.

że była jednym z możliwych wówczas kierunków wykładni na dzień orzekania.¹⁰⁴ Bez silnego impulsu ze strony Sądu Najwyższego zapadu ustawodawcy może zatem zabraknąć.

Z powodu tych samych problemów, co występujące w uchwale III CZP 19/24, już na początku lat 90. XX w. zgłaszano wielokrotnie postulat uchylenia art. 646 k.c. z uwagi na brak dostrzegania uzasadnienia dla regulacji utrzymującej odrębny od ogólnych termin przedawnienia oraz brak odnalezienia w warunkach gospodarki rynkowej *ratio legis* dla odstępstwa od zasady art. 120 § 1 zd. 1 k.c. co do początku biegu przedawnienia roszczeń kontraktowych¹⁰⁵. Liczne głosy wypowiadały się już zmodyfikowaniem brzmienia lub stosowania art. 646 k.c. w sytuacji, gdy przedawnieniu miałyby ulec roszczenie jeszcze niewymagalne – wówczas należałoby dokonać odstępstwa od zasady wynikającej z art. 646 k.c. na rzecz ogólnej regulacji z art. 120 § 1 k.c.¹⁰⁶. Wynikający z tego przepisu moment powstania szkody, a nie dowiedzenia się o niej, pełni w wystarczający sposób funkcje limitującą nieograniczoną w czasie odpowiedzialność dłużnika¹⁰⁷.

W przeszłości planowano wprowadzenie do k.c. możliwości modyfikacji terminów przedawnienia w stosunkach między przedsiębiorcami. Chodziło o odejście od zakazu modyfikacji terminów przedawnienia w polskim prawie i przyjęcie możliwości modyfikacji zgodnie z art. 184 § 1 nieprzyjętego projektu księgi I nowego Kodeksu cywilnego¹⁰⁸. Podstawowy termin przedawnienia roszczeń wynikających z umów zawartych między przedsiębiorcami mógłby być skrócony, jak też przedłużony, ale nie mógłby być krótszy niż rok ani dłuższy niż dziesięć lat¹⁰⁹. Takie rozwiązanie możliwości modyfikacji dotyczyłoby tylko terminów przedawnienia w stosunkach między przedsiębiorcami, obok już dostępnej w orzecznictwie możliwości pośredniej modyfikacji terminów przedawnienia przez ustalanie przez strony

¹⁰⁴ Postanowienie SN z dnia 21 grudnia 2022 r., I CNP 56/22, niepubl.

¹⁰⁵ J.P. Naworski, *Uprawnienia zamawiającego z tytułu wad obiektu budowlanego*, PUG 1992, 10–12, s. 209–210.

¹⁰⁶ W. Wyrzykowski, *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, t. 4. Zobowiązania. Część szczególna (art. 535–764⁹)*, red. M. Frasz, M. Habdas, Warszawa 2018, s. 270; G. Koziół, *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, t. 3. Zobowiązania. Część szczególna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014, s. 380; A. Brzozowski, *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny, t. 2. Komentarz. Art. 450–1088*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2018, s. 460; M. Gutowski, *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny, t. 3. Komentarz. Art. 627–1088*, red. M. Gutowski, Warszawa 2019, s. 51; K. Zagrobelny, *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2021, s. 1437; P. Drapała, *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, t. 4. Zobowiązania. Część szczególna*, red. J. Gudowski, Warszawa 2017, s. 745–746.

¹⁰⁷ M. Sieradzka, *Dochodzenie przez inwestorów naprawienia szkody z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Glosa do uchwały SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 72/13, LEX/el. 2015.*

¹⁰⁸ *Księga pierwsza Kodeksu cywilnego. Projekt z uzasadnieniem*. Pozyskano z: <https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/dzialal-nosc/komisje-kodyfikacyjne/komisja-kodyfikacyjna-prawa-cywilnego/> (dostęp: 24.11.2022).

¹⁰⁹ R. Strugała, *Przedawnienie według projektu księgi pierwszej kodeksu cywilnego, „Rejent” 2014, 5, s. 79–80.*

dnia wymagalności roszczenia¹¹⁰. Jednak także w projektowanym k.c. nie można było w drodze czynności prawnej zmienić zasad biegu przedawnienia (początku tego biegu), poza wyjątkami w ustawie wyraźnie przewidzianymi (projektowany art. 181 § 5 k.c.).

Niekorzystny kontrast do innych podobnych umów nazwanych pogłębił się wraz ze zmianą wykładni przepisów o robotach budowlanych, która uwolni je ostatecznie spod zakresu odpowiedniego stosowania art. 646 k.c., o czym była mowa wyżej. Coraz trudniej sensownie odpowiadać na pytanie, dlaczego akurat roszczenia odszkodowawcze z umów o dzieło (oraz z umowy kontraktacji) mogłyby przedawniać się wcześniej, niż powstanie sama szkoda, podczas gdy przy robotach budowlanych oraz przy ogólnym stosunku zlecenia, w tym zlecenia faktycznego (art. 750 k.c.)¹¹¹, dla ich powstania musi wprawdzie wystąpić uszczerbek, aby termin przedawnienia zaczął biec¹¹². Zwłaszcza w praktyce zamówień publicznych najczęściej strony zawierają umowy mieszane, będące kombinacją umowy o dzieło i umowy o roboty budowlane. Elementem dominującym są wówczas z zasady roboty budowlane („projektuj i buduj”). Niekiedy jednak zobowiązaniem głównym jest wykonanie projektu, a element robót budowlanych czy remontu stanowi świadczenie drugorzędne. Wówczas również brak jest racjonalnych argumentów dla przyjęcia, że roszczenie odszkodowawcze z tytułu nienależytego wykonania umowy mieszanej, na którą składa się umowa o roboty budowlane i umowa o dzieło, przedawnia się w różnych terminach i na odmiennych zasadach, w zależności od oceny, który z elementów kontraktu ma charakter dominujący.

Prowadzi to także do tworzenia się dwóch kompletnie odmiennych modeli przedawnienia roszczeń w przypadku umów o podobnych w obrocie funkcjach. Brak jest takiego związku art. 646 k.c. i art. 624 k.c. z podobnymi im przepisami szczególnymi przewidzianymi dla takich umów jak umowa przewozu czy spedycji. Tymczasem uniwersalność roszczeń odszkodowawczych *ex contractu*, zwłaszcza tych akcentujących wadliwe wykonanie przedmiotu umowy powinna przemawiać za jednolitym sposobem ich przedawnienia. Argument ten nabiera znaczenia, gdy weźmie się pod uwagę, jakie trudności w praktyce występują czasem, gdy zaistnieje potrzeba zakwalifikowania danej umowy jako umowy o dzieło czy roboty budowlane lub umowy zlecenia, bądź ustalenia, która z tych

¹¹⁰ P. Machnikowski, *O potrzebie zmiany przepisów normujących przedawnienie roszczeń*, „Państwo i Prawo” 2018, 6, s. 116; A. Niewęglowski, *Modyfikacje terminów przedawnienia w umowach między przedsiębiorcami: uwagi na tle projektu pierwszej księgi kodeksu cywilnego*, TPP 2012, 4; R. Stefanicki, *Przedawnienie w projekcie kodeksu cywilnego*, PPIA 2011, LXXXIV.

¹¹¹ Tytuł XXI k.c. zawiera przepis szczególnie o przedawnieniu na gruncie stosunku zlecenia (art. 751 pkt 1 k.c.) wymienia kilka rodzajów roszczeń głównych, ale nie obejmuje roszczeń odszkodowawczych *ex contractu*.

¹¹² M. Sieradzka, *op. cit.*

umów w umowie mieszanej ma dominujący charakter. Znaczenie uchwały III CZP 19/24 wynika nie tylko ze znacznej liczby zawieranych w obrocie umów o dzieło, ale również z odpowiedniego stosowania przepisów o umowie o dzieło do umów mieszanych¹¹³ i nienazwanych¹¹⁴, a więc z rzeczywistego zakresu stosowania dość wyjątkowego przepisu art. 646 k.c.¹¹⁵.

Najlepszym przykładem tych manewrów orzeczniczych jest stan faktyczny ustalony w sprawie, w której doszło do wydania istotnej uchwały SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 72/13,¹¹⁶ dotyczącej wad dachu (wadliwego wykonania dachu) ujawniających się kilkanaście lat po terminie jego wykonania. Sądy orzekające przeforsowały kwalifikację, że w sprawie chodziło nie o umowę o dzieło, ale o umowę zlecenia, i na jej tle dokonały oceny prawnej zasadności oddalenia powództwa o zapłatę, jako przedawnionego (art. 751 pkt 1 k.c.)¹¹⁷. Skoro przepisy o umowie zlecenia nie regulują reżimu odpowiedzialności za wadliwe wykonanie zlecenia (za wady) i można było przeprowadzać analizę na gruncie przepisów ogólnych o odpowiedzialności odszkodowawczej kontraktowej, zabieg posłużył zastosowaniu normy, zgodnie z którą roszczenie o naprawienie szkody *ex contractu* (skoro istnieje w ramach osobnego stosunku prawnego niż pierwotny stosunek zobowiązaniowy) z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania (art. 471 k.c.) i w tej powinieli rozpocząć bieg w zakotwiczeniu do dnia wystąpienia szkody pozostającej w związku przyczynowym z tym zdarzeniem (art. 120 § 1 k.c.)¹¹⁸. Roszczenie odszkodowawcze nie może się przedawnić zanim powstanie,

¹¹³ W orzecznictwie konsekwentnie wskazuje się, że w przypadku umów o charakterze mieszanym do przedawnienia należy stosować termin określony dla elementu dominującego w umowie, por. wyrok SN z dnia 15 stycznia 1999 r., II CKN 134/98, LEX nr 1215073; wyrok SN z dnia 14 stycznia 2010 r., IV CSK 319/09, LEX nr 584772; wyrok SN z dnia 19 stycznia 2012 r., IV CSK 201/11, LEX nr 1169148.

¹¹⁴ W doktrynie prawa cywilnego występuje podział umów na nazwane, nienazwane i mieszane. Pojęciem umowy mieszanej obejmuje się takie umowy, które łączą typowe cechy kilku umów nazwanych, por. B. Gawlik, *Pojęcie umowy nienazwanej*, „Studia Cywilistyczne” 1971, t. XVIII; J. Ignaczewski, *Umowy nienazwane*, Warszawa 2004; A. Brzozowski [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006, s. 407–409.

¹¹⁵ T. Pałdyna, *Przedawnienie roszczeń z umów nienazwanych*, [w:] *Europeizacja prawa prywatnego*, red. M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar, t. II, Warszawa 2008.

¹¹⁶ OSNC-ZD 2014, nr 2, poz. 40.

¹¹⁷ Sąd Najwyższy nie wypowiedział się więc w tej uchwale o relacji art. 471 k.c. i art. 120 § 1 k.c. do art. 646 k.c. Sąd pytający wprawdzie odwołał się do uchwały III CZP 72/13, ale zagadnienie rozstrzygnięte w uchwale III CZP 19/24 nie było wówczas przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego.

¹¹⁸ Sentencja uchwały SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 72/13, OSNC-ZD 2014, nr 2, poz. 40, nieprecyzyjnie wskazywała początek biegu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego z art. 471 k.c., choć ma ono charakter bezterminowy i staje się wymagalne po zaistnieniu zdarzenia, którego wystąpienie zależy od woli wierzyciela, czyli od wezwania dłużnika do spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.). Przedawnienie roszczeń odszkodowawczych *ex contractu* rozpoczyna bieg od dnia określonego w art. 120 § 1 k.c., czyli od tzw. hipotetycznej wymagalności roszczenia, który następuje krótko po (zaraz po) dniu powstania szkody, tzn. przypada po upływie „niezwłocznego” terminu do spełnienia świadczenia, następującego po wezwaniu dłużnika do naprawienia szkody, które to wezwanie może być skierowane

tj. bieg przedawnienia roszczenia (*ex contractu*) o naprawienie szkody nie może się rozpocząć, zanim szkoda powstała.

Bibliografia

- Brzozowski A. [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006.
- Brzozowski A., *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny*, t. 2. *Komentarz. Art. 450–1088*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2018.
- Domagalski M., *Roszczenia z umowy o dzieło do zmiany*, 17.10.2024 r., baza Lex/el.
- Domagalski M., *SN o roszczeniach z umowy o dzieło: tej luki „zasypać” się nie da*, „Rzeczpospolita”, 17.10.2024. Pozyskano z: <https://www.rp.pl/prawo-w-polsce/art41306671-sn-o-rozsczeniach-z-umowy-o-dziele-tej-luki-zasypac-sie-nie-da> (dostęp: 20.06.2025).
- Domański L., *Instytucje kodeksu zobowiązań. Komentarz teoretyczno-praktyczny. Część ogólna*, Warszawa 1936.
- Domański L., *Zmiany w Kodeksie zobowiązań*, „Przegląd Notarialny” 1950, 9–10, s. 264–270.
- Drapała P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Zobowiązania. Część szczegółowa*, wyd. II, red. J. Gudowski, Warszawa 2017.
- Drapała P., *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. t. 4. Zobowiązania. Część szczegółowa*, red. J. Gudowski, Warszawa 2017.
- Drela M. [w:] *Komentarz KC*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2021.
- Dudarski M., Oprzalski S., *Regulacje przedawnienia roszczeń między przedsiębiorcami w prawie polskim i niemieckim oraz w projekcie kodeksu cywilnego*, PPIA 2011, nr LXXXIV.
- Fedorczak T., *Przedawnienie według polskiego Kodeksu zobowiązań z 1933 r.*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, 3465, CCCXIV, Wrocław 2012.
- Gawlik B., *Pojęcie umowy nienazwanej*, „Studia Cywilistyczne” 1971, XVIII.
- Gutowski M., *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny*, t. 3. *Komentarz. Art. 627–1088*, red. M. Gutowski, Warszawa 2019.
- Ignaczewski J., *Umowy nienazwane*, Warszawa 2004.
- Kaliński M., *Glosa do uchwały SN z 22.11.2013 r.*, IIII CZP 72/13, „Państwo i Prawo” 2016, 4.
- Klaffkowski Z., *Nieuwzględnienie upływu terminu przedawnienia*, PUG 1970, 2.
- Klaffkowski Z., *Przedawnienie w prawie cywilnym*, Warszawa 1970.

do dłużnika zaraz po powstaniu szkody. Od tej chwili wierzyciel może bowiem skutecznie wezwać dłużnika do zapłaty odszkodowania, powodując stan wymagalności powstałego na jego rzecz roszczenia odszkodowawczego, który następuje niezwłocznie po otrzymaniu przez dłużnika wezwania, tak wyraźnie wyrok SN z dnia 16 września 2021 r., V CSKP 51/21, niepubl. Nie ulega wątpliwości, że w ujęciu art. 120 § 1 zd. 2 k.c. bieg przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania rozpoczyna się w chwili następującej niezwłocznie po otrzymaniu przez dłużnika wezwania do zapłaty odszkodowania, gdyby wierzyciel wystąpił z wezwaniem w najwcześniejszym możliwym terminie, por. wyrok SN z dnia 4 października 2019 r., I CSK 511/18, niepubl., wyrok SN z dnia 24 lipca 2020 r., I CSK 597/18, niepubl.

- Kon A., *Kodeks zobowiązań. Komentarz do przepisów o zobowiązaniach w ogólności. Przepisy wprowadzające. Przepisy związkowe. Nieuchylone przepisy kodeksu Napoleona. Skorowidz*, Warszawa 1934.
- Korzonek J., *Przedawnienie*, [w:] *Encyklopedia podręczna prawa prywatnego*, t. 3, *Osobowości prawne – przedsiębiorstwo*, red. F. Zoll, J. Wasilkowski, Warszawa 1932.
- Kozieł G., *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3, *Zobowiązania. Część szczególna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- Kuźmicka-Sulikowska J., *Idea przedawnienia i jej realizacja w polskim kodeksie cywilnym*, Wrocław 2015.
- Księga pierwsza Kodeksu cywilnego. Projekt z uzasadnieniem*. Pozyskano z: <https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/dzialal-nosc/komisje-kodyfikacyjne/komisja-kodyfikacyjna-prawa-cywilnego/> (dostęp: 24.11.2022).
- Longchamps de Bérier R., *Uzasadnienie projektu kodeksu zobowiązań z uwzględnieniem ostatecznego tekstu kodeksu*, t. 1, Art. 1–293, Warszawa 1936.
- Machnikowski P., *O potrzebie zmiany przepisów normujących przedawnienie roszczeń*, „Państwo i Prawo” 2018, 6.
- Milkowski K., *Przegląd orzecnictwa Sądu Najwyższego (październik–grudzień 2024)*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2024, 4. <https://doi.org/10.4467/23921943RP.24.047.21199>
- Naworski J.P., *Początek biegu terminu przedawnienia roszczeń wynikających z umowy o dzieło (próba wykładni art. 646 k.c.)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 1998.
- Naworski J.P., *Uprawnienia zamawiającego z tytułu wad obiektu budowlanego*, PUG 1992, 10–12. *Przegląd orzecnictwa Sądu Najwyższego*, Pomorska Izba Adwokacka, „Gdański Kwartalnik Adwokacki” 2024, 70. Pozyskano z: https://issuu.com/ora_gdansk/docs/gka_nr_70 (dostęp: 20.06.2025).
- Niewęglowski A., *Modyfikacje terminów przedawnienia w umowach między przedsiębiorcami: uwagi na tle projektu pierwszej księgi kodeksu cywilnego*, TPP 2012, 4.
- Pałdyna T., *Przedawnienie w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2009.
- Pałdyna T., *Przedawnienie roszczeń z umów nienazwanych*, [w:] *Europeizacja prawa prywatnego*, red. M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar, t. II, Warszawa 2008.
- Rafacz-Krzyżanowska M., *Kilka uwag o zarzucie przedawnienia*, NP 1957, 11.
- Raport orzeczniczy październik 2024*, „Rzeczpospolita”, 20.11.2024 r. Pozyskano z: <https://pro.rp.pl/raporty-orzecznicze/art41472891-raport-orzeczniczy-pazdziernik-2024> (dostęp: 20.06.2025).
- Roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło*, „MoP” 2025, 1.
- Stefanicki R., *Przedawnienie w projekcie kodeksu cywilnego*, PPIA 2011, LXXXIV.
- Stępień-Sporek A., Sporek F., *Przedawnienie i terminy zawite*, Warszawa 2009.
- Sieradzka M., *Dochodzenie przez inwestorów naprawienia szkody z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Glosa do uchwały SN z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 72/13, LEX/el.* 2015.
- Sowul Ł., *Możliwość modyfikacji terminów przedawnienia roszczeń na przykładzie umowy o dzieło*, „Studia Prawnicze KUL” 2024, 1, s. 177–192.

- Strugała R., *Przedawnienie według projektu księgi pierwszej kodeksu cywilnego*, „Rejent” 2014, 5.
- Strus Z. [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, red. G. Bieniek, Warszawa 2006.
- Strugała R., *Przedawnienie roszczenia o naprawienie szkody w reżimie kontraktowym*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2021, 30(3), s. 514–515.
- Suchoń A. [w:] *Komentarz KC, t. 2*, red. M. Gutowski, Warszawa 2016.
- Szpunar A., *Nadużycie prawa w dziedzinie przedawnienia*, RPEiS 1969, 4.
- Szpunar A., *Uwagi o nadużyciu prawa w dziedzinie przedawnienia*, „Rejent” 2001, 2.
- Wiśniewski T., *Praktyka sądowa w sprawach o wykonanie zobowiązań wynikających z umów o świadczenie usług*, „Nowe Prawo” 1987.
- Wiśniewski T., *Praktyka sądowa w sprawach o wykonanie zobowiązań wynikających z umów o świadczenie usług*, „Biblioteka Sędziego” 1984, 12.
- Termin przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody wynikającej z nienależytego wykonania umowy o dzieło*, „Informator Prawny Okręgowej Izby Radców Prawnych we Wrocławiu” 2024, 19.
- Wójcik S., *Zagadnienia etyczne przedawnienia roszczeń*, [w:] *Z zagadnień cywilnego prawa materialnego i procesowego. Dla uczczenia pracy naukowej Profesora Jerzego Ignatowicza*, red. M. Sawczuk, Lublin 1988.
- Wyrzykowski W., *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz, t. 4. Zobowiązania. Część szczególna (art. 535–764⁹)*, red. M. Fras, M. Habdas, Warszawa 2018.
- Zagrobelny K., *Komentarz do art. 646 k.c.*, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2021.
- Żączkiewicz-Zborska K., *SN: Przedawnienie roszczeń z umowy o dzieło*, 16.10.2024. Pozyskano z: <https://www.prawo.pl/biznes/przedawnienie-roszczen-z-umowy-o-dzieło,529531.html> (dostęp: 20.06.2025).